

การวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21
กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว

A STUDY OF THE LIFELONG LEARNING CHARACTERISTICS IN THE 21ST
CENTURY AND THE LIFELONG LEARNING CHARACTERISTICS OF CONFUCIUS
IN THE ANALECTS OF CONFUCIUS

เบญจมาภรณ์ ฤไชย¹ วชราภรณ์ เจริญสะอาด^{2*} และณัฐธนา โกยสมบุญ³

Benjamaporn Ruechai¹, Watcharabhorn Charoensa-ard^{2*}, and Natthana Koeysomboon³

^{1,2,3}สำนักงานการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

^{1,2,3}The office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

Received: April 30, 2024 / Revised: August 8, 2024 / Accepted: August 13, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร มีขอบเขตการวิจัยคือ ศึกษาตัวบทคัมภีร์หลุนอี่วฉบับแปลภาษาไทย เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดด้วยวิธีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ในคัมภีร์หลุนอี่วมีข้อความคำสอนที่ปรากฏถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊ออย่างชัดเจนทั้งหมด 23 ตัวบท เมื่อนำตัวบทมาจำแนกตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว มีคุณลักษณะการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นรากฐานแนวคิด ยังพบอีกว่า จากตัวบทที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วสามารถจำแนกคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อออกเป็น 5 คุณลักษณะ และมีจำนวนตัวบทที่พบ ดังนี้ 1) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) ปรากฏ 4 ตัวบท 2) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) ปรากฏ 4 ตัวบท 3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) ปรากฏ 3 ตัวบท 4) การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ (Learning to Realize) ปรากฏ 10 ตัวบท และ 5) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) ปรากฏ 2 ตัวบท ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ค้นพบแก่นสาระสำคัญในการสร้างคุณลักษณะที่พึงมีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาคนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้

คำสำคัญ: คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ศตวรรษที่ 21 ขงจื๊อ คัมภีร์หลุนอี่ว

Abstract

This research article aims to investigate the lifelong learning characteristics in the 21st Century and the lifelong learning characteristics of Confucius in the Analects of Confucius. It is a qualitative research using document analysis method. The scope of the research includes studying the Thai translated version of the Analects of Confucius, documents, and related research works. Data analysis was conducted according to the conceptual framework by analyzing the content linkage. The study has found that the lifelong learning characteristics of Confucius in the Analects of Confucius contain explicit teachings about the lifelong learning characteristics of the characters in all 23 chapters. When all chapters are classified based on the conceptual framework of lifelong learning of people in the 21st Century, it is found that the lifelong learning characteristics of Confucius in the Analects of Confucius are based on the Learning to Know characteristics as their foundation. Additionally, the lifelong learning characteristics of Confucius in the Analects of Confucius can be divided into five characteristics and the chapters in which they are found as follows: (1) Learning to Do, which appears in 4 chapters; (2) Learning to Live Together, which appears in 4 chapters; (3) Learning to Be, which appears in 3 chapters; (4) Learning to Realize, which appears in 10 chapters; and (5) Lifelong Learner, which appears in 2 chapters. The results of this research lead to the discovery of the essence of creating characteristics that one should have in lifelong learning that is the important foundation in developing lifelong learning and developing people to become lifelong learners.

Keywords: Lifelong Learning Characteristics, 21st Century, Confucius, Analects of Confucius

บทนำ

การหมุนเปลี่ยนศตวรรษนำพาความเปลี่ยนแปลงและความต้องการในการพัฒนาหลายด้าน Funchian ได้กล่าวถึงศตวรรษที่ 21 หรือคริสต์ศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นคริสต์ศตวรรษแรกแห่งคริสต์สหัสวรรษที่ 3 โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี 2001 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม ปี 2100 (Funchian, 2018) การเปลี่ยนแปลงในโลกโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องพัฒนาคนในหลายด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทัศนคติ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประเทศ การพัฒนาในหลายด้านดังที่กล่าวในข้างต้น จำเป็นต้องอาศัยการปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างค่านิยมการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด เพื่อสร้างคนคุณภาพที่ตระหนักเรียนรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง

ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมคุณภาพที่สอดรับการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไป ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสามารถพัฒนาคนให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า เห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ส่วนหนึ่งในเนื้อหาความระบุว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกให้รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (Office of the National Education Commission, 2002) อนึ่งแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่เพียงแต่ได้รับความสนใจในประเทศแต่ยังได้รับความสนใจทั่วโลก หนึ่งในองค์กรสำคัญที่ขับเคลื่อนแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือ ยูเนสโก (UNESCO) โดยได้รับบุ

คุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 ไว้ เพื่อเป็นหลักในการศึกษา และพัฒนาคนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

คุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นหนึ่งปัจจัยในการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ในรายงานเรื่อง Learning: The Treasure Within ต่อองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ เมื่อ ค.ศ. 1995 ไว้ 4 ประการ มีชื่อเรียกว่า “สี่เสาหลักทางการศึกษา” (The Four Pillars of Learning) (The International Commission on Education for the Twenty-first Century, 2008) ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นการผสมผสานความรู้ที่กว้างขวางเข้าด้วยกัน โดยมีความเป็นไปได้ที่จะมีการเรียนรู้ลึกในบางวิชาที่เลือกไว้ ภูมิหลังกว้าง ๆ เช่นนี้ จะเป็นใบเบิกทางไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยช่วยวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับคนที่มีจิตใจชอบแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) เป็นการเรียนรู้ ที่จะช่วยสร้างความสามารถให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ความสามารถและทักษะดังกล่าวจะสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ถ้าผู้เรียนมีโอกาสทดลอง และพัฒนาความสามารถของตนโดยมีส่วนร่วมในโครงการประสบการณ์ในงานอาชีพหรืองานสังคมอย่างจริงจัง

3. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) เป็นการเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจผู้อื่นในแง่ประวัติศาสตร์ ธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมทางจิตใจ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับการรังสรรค์จิตวิญญาณใหม่ ที่ตระหนักถึงการพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหา ดำเนินโครงการร่วมกัน และเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) เป็นการเรียนเพื่อสามารถปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้ดียิ่งขึ้น โลกในศตวรรษที่ 21 ทุกคนจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระ และรู้จักตัดสินใจ อย่างมีดุลพินิจ และรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น มีเหตุผล มีความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ สมรรถภาพ สมรรถนะทางร่างกาย และทักษะการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

จากการเรียนรู้ 4 เสาหลักทางการศึกษา ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนเพื่อรู้เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทางสติปัญญา เพิ่มพูนความรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ ที่เน้นการลงมือทำ เพิ่มพูนความชำนาญ และประสบการณ์ การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นการเน้นพัฒนาการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เป็นสัจธรรม และสุดท้ายการเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาการดำรงชีวิต ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมในการศึกษาวิจัย และพัฒนาให้เกิดการนำแนวคิดไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้รับความนิยมในแวดวงการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมถึงประเทศจีน หนึ่งในแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่นักวิชาการจีน และผู้วิจัยในจีนสนใจศึกษา คือ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อ คำสอนของปรัชญาขงจื้อปรากฏคำสอนเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างชัดเจน โดยศึกษาได้จากตัวบทคัมภีร์หลุนอืว 《论语》 คัมภีร์คำสอนสำคัญของสำนักขงจื้อ

ขงจื้อ (孔子) แซ่ช่ง ชื่อว่าชิว ฉายา จงหนี เกิดในยุคชุนชิว (ก่อนพุทธศักราช 8 ปี) มีถิ่นกำเนิดอยู่ที่แคว้นหลู่ ขงจื้อมีเชื้อสายขุนนาง ขงจื้ออาศัยอยู่กับตาที่เป็นนักดนตรีตาบอดและได้เรียนรู้การประกอบพิธีกรรมจากการพาตาไปทำพิธีกรรมในที่ต่าง ๆ ในคัมภีร์หลุนอืวปรากฏข้อความที่บ่งบอกบุคลิกของขงจื้อว่า ขงจื้อเป็นคนอ่อนโยน แต่เข้มงวด น่าเกรงขาม แต่ไม่ดูร้าย อ่อนน้อม วางตัวสบาย ๆ (Satha-Anand, 2019) ขงจื้อเป็นคนขยันหมั่นเพียร หมั่นศึกษา

หาความรู้อยู่เสมอ เห็นได้จากตัวบทหลุนอี่วเล่มที่ 1 บทที่ 1 กล่าวว่า “学而时习之，不亦说乎？” (Li, 2004) “การเรียนรู้แล้วหมั่นทบทวนไม่ใช่สิ่งที่รื่นรมย์หรือหรือ?” ตัวบทนี้แสดงให้เห็นทัศนคติของขงจื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้เห็นว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์พึงรื่นรมย์ และความรื่นรมย์ในการเรียนรู้จะเป็นแรงขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงจะเห็นว่าขงจื้อมีแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาช้านาน ในหนังสือเรื่องธรรมะขงจื้อ สอนคนให้เป็นคน ระบุข้อความว่า ขงจื้อเริ่มจากการรับตำแหน่งขุนนางชั้นผู้น้อย อายุ 50 ปี ดำรงตำแหน่งอำมาตย์ จากนั้นเป็นอำมาตย์ไม่นาน ขงจื้อก็เดินทางไปเผยแพร่แนวคิดของตนเองตามแคว้นต่าง ๆ แต่ไม่เป็นที่ยอมรับเท่าไรนัก เมื่อแก่ชรา ขงจื้อได้กลับไปทีแคว้นหลู่ และตั้งสำนักการศึกษา คำสอนของขงจื้อในยุคหลังมีปรับเปลี่ยน และบูรณาการ คำสอนของศาสนาเต๋า และศาสนาพุทธร่วมด้วย (Natchamnong & Limpanusorn, 2008)

คัมภีร์หลุนอี่ว 《论语》 (Analects of Confucius) Suppanakorn (2011) กล่าวว่า คัมภีร์หลุนอี่วเป็นเอกสารหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้แนวคิดทางปรัชญาของขงจื้อ หลุนอี่วได้บันทึกรวบรวมภารกิจ และคำสอนของขงจื้อไว้ในรูปแบบบทสนทนาของขงจื้อกับลูกศิษย์ และบุคคลอื่น ๆ ตัวบทในคัมภีร์ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญหลายประการ ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง การเรียนรู้ คุณธรรม และหลักการในการสร้างสังคมที่ดี นอกจากนี้ Satha-Anand (2019) อธิบายเกี่ยวกับคัมภีร์หลุนอี่วไว้ว่า คัมภีร์หลุนอี่วเป็นบันทึกบทสนทนา และคำสอนระหว่างขงจื้อกับศิษย์ เป็นตัวบทพื้นฐานของสำนักปรัชญาขงจื้อ คัมภีร์นี้เป็นหน้าต่างสำคัญในการศึกษาปรัชญาจีนโบราณ คัมภีร์หลุนอี่วไม่ใช่งานเขียน หรือบันทึกโดยคนหนึ่งโดยตรง แต่เป็นการบันทึกจากลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดของขงจื้อ ลักษณะของบทสนทนาในคัมภีร์หลุนอี่วไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน แต่มีการรวมเนื้อหาเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน หากต้องการศึกษาแก่นแนวคิดของขงจื้อต้องศึกษาจากคัมภีร์หลุนอี่ว

คัมภีร์หลุนอี่วเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้ศึกษา ทัศนคติ และแนวคิดของขงจื้อในหลายด้าน ในตัวบทคัมภีร์มีคำสอน หรือการสนทนาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือไม่ หากมีคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแนวคิดของขงจื้อ มีความเหมือนหรือแตกต่างกับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างไร ประเด็นเหล่านี้เป็นปัญหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบ

งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว เพื่อแสวงหาคำตอบว่าขงจื้อมีการแสดงทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือไม่ หากมีขงจื้อมีทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 หรือไม่อย่างไร เพื่อนำเสนอคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่พึงมี และสามารถนำมาปรับใช้กับการเรียนรู้ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว

บททบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาที่เกิดขึ้นในบุคคลอันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้ ทักษะ หรือประสบการณ์ และเจตคติอย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัยของชีวิต (Office of the National Education Commission, 2002) นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ความหมาย และคำจำกัดความของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้มากมาย อาทิ Mackenzie et al. (1970) ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่า

หมายถึง การเรียนรู้ในภาพรวมที่สนองต่อความต้องการทางการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล หรือของแต่ละกลุ่ม อย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต Chaiya (2019) สรุปความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ทั้งหมดของบุคคลตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย ที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ นอกกระบบ รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งจะดำรงชีวิต ประกอบอาชีพ Yuvabadhana Foundation (2022) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้บางสิ่ง โดยเริ่มต้นจากความอยากรู้ในเรื่องนั้น เรื่องที่อยากรู้นั้นไม่จำเป็นต้องนั่งเรียนในห้องเรียน ไม่จำเป็นต้องเอาความรู้ไปใช้ในการสอบ อาจจะเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตัวเอง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เสริมทักษะบางอย่าง และไม่ว่าจะอายุเท่าไร ทุกคนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

จากการนิยามความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ กระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีข้อจำกัดของเวลา สถานที่ และรูปแบบการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ตามสิ่งที่ตนเองสนใจได้อย่างไม่มีข้อจำกัด และตระหนักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากการศึกษาความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ฐานข้อมูลในประเทศไทย มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นจำนวนมาก อาทิ

Chaiya (2019) เขียนบทความวิชาการเรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษา ในศตวรรษที่ 21 โดยให้แนวทางการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้ 1) การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเริ่มที่ตัวเอง เพราะทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น และตั้งใจ 2) ส่งเสริม

สถาบันครอบครัว เพราะเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในด้านทักษะการคิด ทักษะการเรียนรู้ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 3) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถพัฒนาโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น เรียนรู้การคิด วิเคราะห์ และตีความจากสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเรียนการสอนในสถาบัน ครู อาจารย์ ผู้สอนเป็นเพียงองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ช่วยทำให้การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

Phramaha Taywin Chinabut (2021) เขียนบทความวิชาการเรื่องสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในสถาบันอุดมศึกษาไว้ ดังนี้ การส่งเสริม และพัฒนา ศักยภาพของบุคคลในสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องเน้นที่การเรียนรู้เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้จริง และสามารถดำเนินชีวิตได้ ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา เยาวชน หรือนักศึกษาจะต้องมีแรงจูงใจ และมีความเต็มใจที่จะทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยนำสื่อและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุม และมีความต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นการพัฒนาส่งเสริมอุดมศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างแรงจูงใจ และสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับเยาวชนและนักศึกษา รวมทั้งสร้างนักศึกษาให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ที่สำคัญคือ ทำให้นักศึกษาตระหนักรู้ถึงความจำเป็น และความสำคัญของสิ่งที่ต้องเรียนรู้ว่าความรู้เหล่านั้น สอดคล้องกับงานและเหมาะสมกับอาชีพ เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะไปบูรณาการ และพัฒนา ศักยภาพของตนเอง และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเต็มที่ที่เหมาะสม สามารถพึ่งพาตนเองให้ปรับตัว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

ผู้วิจัยนอกจากศึกษาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านการเรียนรู้ของ

ขงจื้อทั้งในฐานะข้อมูลไทยและจีน พบว่ามีผู้ศึกษาด้านแนวทางการเรียนรู้ของขงจื้ออยู่เป็นจำนวนมาก แต่ในประเทศไทยมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการเรียนรู้ของขงจื้ออยู่จำนวนหนึ่ง อาทิ

Phramaha Somchai Mahaviro (Hiamhuek) (2014) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาการเรียนรู้ของขงจื้อกล่าวว่า ขงจื้อสร้างคนดีด้วยหลักการสอนเรื่องวิชาชีพ พื้นฐานจริยศาสตร์ และธรรมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณธรรมของคน ใช้วิธีสอนที่เหมาะสมตามความสามารถของศิษย์แต่ละคน ขงจื้อมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยขงจื้อใช้วิธีการเรียนรู้ 2 วิธีหลัก ได้แก่ 1) การเรียนรู้โดยใช้ความคิดหรือเหตุผล และ 2) การเรียนรู้โดยกล่าวยอมรับความจริง คุณสมบัติของนักเรียนของขงจื้อ ต้องเป็นผู้ใส่ใจในการเรียนรู้ มีความอดทน ไม่ดูหมิ่นตนเอง ใช้ปัญญาพิจารณาตรวจสอบเสมอ เป็นผู้ที่เรียนด้วยจิตใจที่มีความสุข บทบาทของครูก็ต้องไม่หวงวิชา ไม่หลงตน เต็มใจในการสอนประพฤติดีโดยขงจื้อใช้รูปแบบการสอนด้วยวิธีสนทนา และสอนด้วยวิธีตอบปัญหา

Liqiong (2019) กล่าวว่า ขงจื้อมีจุดประสงค์ในการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมมนุษย์และเปลี่ยนแปลงสังคมที่วุ่นวายในสมัยนั้น (ยุคนั้น 770-256 ปีก่อนคริสต์ศักราช) โดยใช้เหริน

(仁) เป็นคุณธรรมพื้นฐานในจิตใจ โดยกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนไม่จำกัดชนชั้นใด ๆ มีเนื้อหาในการสอนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การเรียนรู้ด้านคุณธรรม และความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ขงจื้อใช้การเรียนรู้เป็นตัวกลางในการสร้างวิญญูชน และสร้างข้าราชการที่ดีเพื่อเข้าไปทำงานเพื่อสังคม และบ้านเมือง โดยขงจื้อใช้วิธีการสอน 3 แบบได้แก่ การถ่ายทอดคุณธรรม การสอนเชิงอธิบาย และการสอนโดยวิธีแก้ปัญห

Wang (2020) กล่าวว่า แนวคิดด้านการเรียนรู้ของขงจื้อยังคงสำคัญและถูกนำมาอ้างอิงอย่างมากในปัจจุบัน เขากล่าวถึงการนำแนวคิดด้านการเรียนรู้

ที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนดังนี้ 1) ใช้คุณธรรมนำใจ (德育为先) 2) ให้การศึกษาอย่างเสมอภาคไม่แบ่งแยกชนชั้น (有教无类) 3) สอนตามความสามารถของผู้เรียน (因材施教) 4) ชี้แนะ กระตุ้น และเสริมแรงผู้เรียน (启发式教学)

Promsorn (2021) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุกในปรัชญาของขงจื้อจากคัมภีร์หลุนอี่วพบว่า ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกในปรัชญาของขงจื้อแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) แนวทางการศึกษาเชิงรุกในปรัชญาของขงจื้อ ได้แก่ การศึกษาไม่แบ่งชนชั้น สอนตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน เรียนเพื่อรับราชการ และคุณธรรมนำก่อนอื่นใด 2) กลยุทธ์การสอนเชิงรุกในปรัชญาของขงจื้อ ได้แก่ การกระตุ้น ชี้แนะและเสริมแรง การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การถกเถียง และวิวาทะเชิงปรัชญา การให้ศึกษา บทกวี และดนตรีอยู่เสมอ และการเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ลักษณะการเป็นผู้เรียนเชิงรุก ได้แก่ เป็นผู้รักการเรียนรู้ เรียนต้องรู้จักคิด เรียนย่อมดีกว่าคิดเอง เรียนแล้วต้องทบทวน และเรียนแล้วพัฒนาตนเอง ซึ่งปาริฉัตรกล่าวว่า ลักษณะการเรียนรู้ทั้งหมดนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และผู้อื่นจนเกิดเป็นการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ในฐานข้อมูลประเทศไทย และประเทศจีนมีผู้สนใจศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของขงจื้อในหลายมิติ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการเรียนรู้ของขงจื้อเป็นด้านหนึ่งที่มีผู้สนใจศึกษาจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และวิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดของขงจื้อ การศึกษาคุณลักษณะที่พึงมีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการศึกษาแก่นแท้ของการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ซึ่งขงจื้อเป็นบุคคลหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาแนวคิดด้านดังกล่าว ขงจื้อกล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงมีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือไม่

ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิจัยคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอืว โดยนำเอาคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อสามารถนำเสนอผลวิจัยที่มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยคาดหวังว่าผลวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับใช้กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในปัจจุบันต่อไป

วิธีการวิจัย

1. ศึกษาคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาคัมภีร์หลุนอืวฉบับแปลภาษาไทย จากหนังสือคัมภีร์หลุนอืว: ขงจื๊อสนทนา (The Analects of Confucius) ฉบับปี พ.ศ. 2562 ของ Satha-Anand (2019)
3. วิเคราะห์คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอืว
4. วิเคราะห์และเปรียบเทียบคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอืว
5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

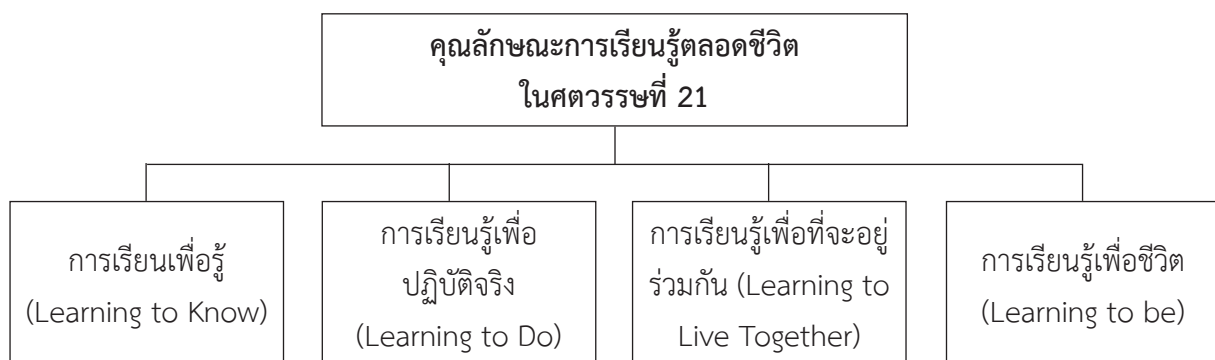
ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยนี้ศึกษาจากตัวบทคัมภีร์หลุนอืว เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยเอกสารโดยมีกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ คือ คัมภีร์หลุนอืวฉบับแปลภาษาไทย จากหนังสือคัมภีร์หลุนอืว: ขงจื๊อสนทนา (The Analects of Confucius) ฉบับปี พ.ศ. 2562 ของ Satha-Anand (2019) ผู้วิจัยได้ศึกษาและจัดประเภทตัวบทตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21
2. ศึกษาเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดด้านการเรียนรู้ของขงจื๊อและการเรียนรู้ของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอืวทั้งของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดด้วยวิธีการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของเนื้อหาผลการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้นำเอาแนวคิดคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอืว ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อความจากคัมภีร์หลุนอืวภาษาไทย ผู้วิจัยยกมาจากคำแปลในหนังสือหลุนอืว: ขงจื๊อสนทนา ฉบับปี พ.ศ. 2562 ของ Satha-Anand (2019) สำนักพิมพ์โอเพ่น โซไซตี้

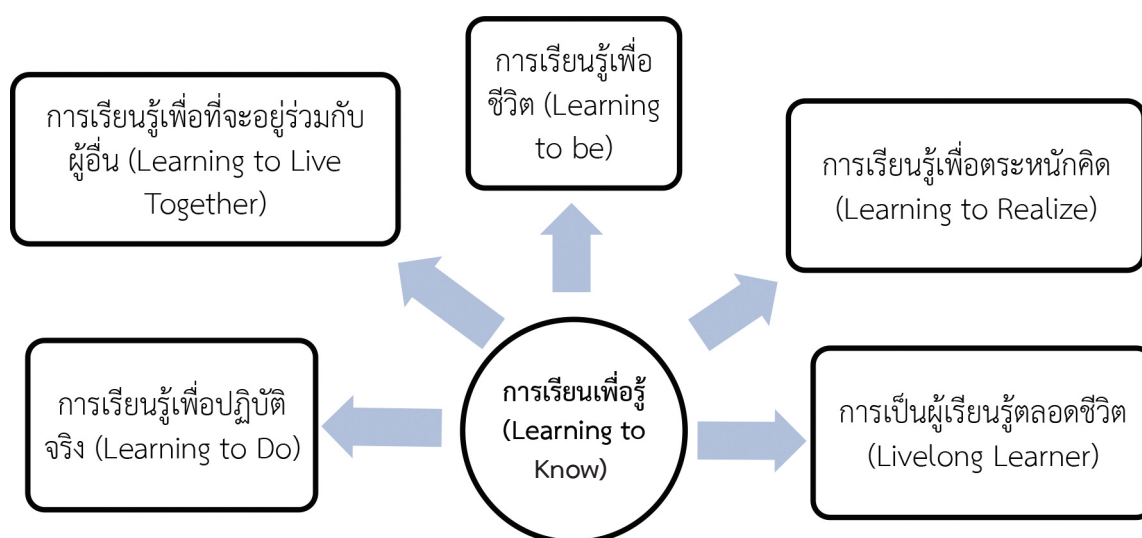
2. สำหรับการถอดเสียงภาษาจีน อิงกับเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักขรวิธีไทยของคณะกรรมการพิจารณาเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทย ฉบับสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2540 ยกเว้น ชื่อหนังสือ ธรรมะขงจื๊อ: สอนคน

ให้เป็นคนของ Natchamnong และ Limpanusorn (2008) และ บทความปรัชญาการศึกษาของขงจื้อ: ศึกษาวิเคราะห์ ของ Phramaha Somchai Mahaviro (Hiamhuek) (2014) ที่คงไว้ซึ่งการสะกดตามต้นฉบับ นอกจากนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เกณฑ์ดังกล่าวโดยละการขีดเส้นใต้หน่วยเสียงพยัญชนะต้น zh ch sh ที่ใช้ จ ; ฉ/ช และ ส/ซ ถ้ายทอดเสียง ตามเกณฑ์ข้อ 3.2 ที่ระบุว่า อนุโลมให้ละการขีดเส้นใต้ได้

ผลการวิจัย

คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว จากการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ในคัมภีร์หลุนอี่วมีข้อความคำสอนที่ปรากฏถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้ออย่างชัดเจนทั้งหมด 23 ตัวบท เมื่อนำตัวบทมาจำแนกตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว มีคุณลักษณะการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นรากฐานแนวคิดเห็นได้จากหลุนอี่ว 17:8:3 ปรากฏข้อความขงจื้อทำการอธิบาย วลีหก โทษหก ให้แก่โหยวฟ้งมีความว่า

“รักมนุษยธรรมแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความโง่ รักความรู้แต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือ เลื่อนลอยไร้แก่นสาร รักความจริงแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความบั่นทอน รักความตรงแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความดุดัน รักความกล้าหาญแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความบ้าบิ่น รักความแข็งแกร่งแต่ไม่รักการเรียนรู้ โทษที่บังเกิดคือความคลั่ง” (Satha-Anand, 2019) ข้อความจากตัวบทในข้างต้นแสดงทัศนคติของขงจื้อว่าการเรียนรู้เพื่อรู้คือ รากฐานสำคัญของการพัฒนาทุกสิ่ง ก่อนจะเข้าใจสิ่งใดได้ล้วนต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อให้รู้ ยังพบอีกว่าจากตัวบทที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วสามารถจำแนกคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อออกเป็น 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) 2) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) 3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) 4) การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ (Learning to Realize) และ 5) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) ซึ่งแตกต่างจากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในข้างต้น โดยสามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื้อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว

ทั้งนี้ ตัวบทที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วที่จำแนก
ทั้ง 5 คุณลักษณะนั้นประกอบด้วยจำนวนตัวบท ดังนี้
1) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) ปรากฏ
ทั้งหมด 4 ตัวบท 2) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น
(Learning to Live Together) ปรากฏทั้งหมด 4 ตัวบท
3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) ปรากฏ

ทั้งหมด 3 ตัวบท 4) การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้คิด
(Learning to Realize) ปรากฏทั้งหมด 10 ตัวบท และ
5) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner)
ปรากฏทั้งหมด 2 ตัวบท โดยสามารถสรุปดังตาราง
ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วและจำนวนตัวบท
ที่ปรากฏ

คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว	จำนวนตัวบทที่แสดงถึง คุณลักษณะ
1. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do)	4 ตัวบท
2. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together)	4 ตัวบท
3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be)	3 ตัวบท
4. การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้คิด (Learning to Realize)	10 ตัวบท
5. การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner)	2 ตัวบท

จากตารางแสดงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอด
ชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว และจำนวน
ตัวบทที่ปรากฏ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการ
เชื่อมโยงเนื้อหา โดยสามารถอธิบายตัวบทที่แสดงถึง
คุณลักษณะ ดังนี้

1. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do)

1.1 หลุนอี่ว 2:18 จี๋จางเรียนเพื่อหวังจะได้
เข้ารับราชการ อาจารย์กล่าวว่า “พึงให้มาก สงวนการ
พูดเมื่อสงสัย พูดส่วนที่เหลืออย่างระมัดระวัง โอกาส
กังวลในการพูดจะมีน้อย ดูให้มาก สงวนการกระทำ
เมื่ออันตราย ทำส่วนที่เหลืออย่างระมัดระวัง โอกาส
เสียใจในการกระทำจะมีน้อย เมื่อโอกาสกังวลในการ
พูดมีน้อย โอกาสเสียใจในการกระทำมีน้อย ตำแหน่ง
ราชการย่อมอยู่ในนั้น” (Satha-Anand, 2019, p.
322) ขงจื๊อแสดงทัศนะของการเรียน และนำไปปฏิบัติ
อย่างชัดเจน โดยแสดงให้เห็นว่าหากต้องการเรียนเพื่อ
เข้ารับราชการพึงปฏิบัติตนอย่างไร

1.2 หลุนอี่ว 5:19 จี๋เหวินจื่อไตร่ตรองถึง
สามครั้ง แล้วจึงลงมือทำ เมื่ออาจารย์รู้เข้าก็กล่าวว่า
“สองครั้งก็พอแล้ว” (Satha-Anand, 2019, p. 361)
ตัวบทนี้แสดงถึงทัศนะของขงจื๊อที่สื่อสารว่าเมื่อได้
เรียนรู้และไตร่ตรองแล้วให้ลงมือทำเลย

1.3 หลุนอี่ว 11:21 จี๋ลู่ถามว่าควรรับปฏิบัติ
สิ่งที่ได้ยินในทันทีหรือไม่ อาจารย์ตอบว่า “เจ้ามีพ่อ
และพี่ชายอยู่ ทำไมจึงถือหลักว่าต้องรับปฏิบัติสิ่งที่
ได้ยินในทันที” หนานโหย่วถามคำถามเดียวกัน อาจารย์
ตอบว่า “ให้ปฏิบัติสิ่งที่ได้ยินในทันที” กงซีหว่าถาม
อาจารย์ว่า “เวลาโหย่วถามว่าเราควรปฏิบัติสิ่งที่
ได้ยินในทันทีหรือไม่ อาจารย์ตอบว่า มีพ่อและพี่ชาย
ไว้ปรึกษา แต่เมื่อฉิวถามคำถามเดียวกัน อาจารย์
กลับตอบว่าให้ปฏิบัติทันที ศิษย์ซื้อรู้สึกสงสัย จึงขอ
ให้อาจารย์อธิบายด้วย” อาจารย์ตอบว่า “ฉิวเป็น
คนเชื่องช้าเราเลยกระตุ้นให้เขาไปข้างหน้า โหย่ว
เป็นคนคึกคักเกินพอดี เราจึงคอยเหนี่ยวรั้งเขาไว้”

(Satha-Anand, 2019, p. 450) ตัวบทนี้แสดงให้เห็นว่าการแนะนำการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริงนั้นต้องคำนึงถึงพื้นฐาน และลักษณะนิสัยของผู้ปฏิบัติด้วย จึงจะเกิดผลดี ตัวบทนี้สามารถปรับใช้กับการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปเป็นแนวคิดจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเห็นว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังเดียวกันแต่อาจต้องใช้วิธีการที่ต่างกัน

1.4 หลุนอิว 7:3 ของจื๊อกล่าวว่า “มีคุณธรรมแต่ไม่ได้ขัดเกลา ร่ำเรียนแต่ไม่ได้แลกเปลี่ยน ได้ยินความถูกต้องแต่ทำตามไม่ได้ รู้สิ่งไม่ดีแต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไข สิ่งเหล่านี้ทำให้ช้ากังวล” (Satha-Anand, 2019, p. 382) ข้อความ ร่ำเรียนแต่ไม่ได้แลกเปลี่ยน ข้อความนี้แสดงทัศนะของขงจื๊อที่มีความกังวลต่อการเรียนแล้วไม่ได้เกิดการนำไปใช้ ซึ่งความกังวลประการนี้แสดงถึงว่าขงจื๊อให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จริง

2. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) คำสอนของ จื๊อต่อการเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นเริ่มต้นจากการปลูกฝังการปฏิบัติตนอย่างวิญญูชน วิญญูชนในทัศนะของขงจื๊อคือ ผู้มีคุณธรรมน่าใจ มีเมตตากรุณา เข้มแข็ง ขยัน ตระหนักถึงการเข้าใจผู้อื่น และมีความเที่ยงธรรม การประพฤติตัวแบบวิญญูชนคือ รากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขและยั่งยืน

2.1 หลุนอิว 13:16 เซ่งกงถามเรื่องการปกครอง อาจารย์กล่าวว่า “คนอยู่ไกลเป็นสุข คนอยู่ใกล้พอพามา” (Satha-Anand, 2019, p. 482) ข้อความที่กล่าวว่า คนอยู่ไกลเป็นสุข อาจหมายถึงผู้ปกครองหรือผู้ใต้ปกครอง ควรพึงปฏิบัติตนให้น่าไว้วางใจ พึงเป็นผู้ที่มีส่วนทำให้บ้านเมืองให้สงบสุขและน่าอยู่ หากทำได้เช่นนั้น คนอยู่ไกล ซึ่งขงจื๊ออาจหมายถึงคนต่างเมืองต่างแคว้น ก็จักสนใจย้ายถิ่นฐานหรือมาคบหาสมาคม

2.2 หลุนอิว 13:19 ฝานฉือถามถึงมนุษยธรรม อาจารย์กล่าวว่า “เมื่ออยู่บ้านทำตนให้เป็นที่เคารพ เมื่อปฏิบัติงานก็เคารพผู้อื่น เมื่อสัมพันธ์กับผู้อื่นก็จริงใจ

เมื่ออยู่กับคนเฝ้าเหล่านารายชนก็ทั้งคุณสมบัติเหล่านี้ไม่ได้” (Satha-Anand, 2019, p. 483) ตัวบทนี้แสดงชัดเจนว่าทัศนะของขงจื๊อต่อการปฏิสัมพันธ์ต่อผู้อื่นนั้นเป็นเรื่องสำคัญ ขงจื๊อหวังสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เปี่ยมไปด้วยความสงบสุข โดยเริ่มจากตัวบุคคล การให้ความจริงใจกับผู้อื่น คำว่า ขนเฝ้าอารายชนขงจื๊ออาจหมายถึงผู้ที่ไม่ได้อยู่ในแคว้นของตน

2.3 หลุนอิว 13:23 อาจารย์กล่าวว่า “วิญญูชนสร้างความกลมเกลียวแต่ไม่เหมือน เสี้ยวเหรินเหมือนกันแต่ไม่สร้างความกลมเกลียว” (Satha-Anand, 2019, p. 486) ตัวบทนี้แสดงถึงทัศนะสองประการที่ชัดเจน หนึ่งคือการยกย่องผู้มีคุณธรรมหรือสามารถเรียกว่าผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบว่า วิญญูชน และเรียกผู้ที่ไม่ปฏิบัติชอบว่า เสี้ยวเหริน อีกประการหนึ่ง ขงจื๊อแสดงทัศนะชัดเจนเรื่องการสร้างความกลมเกลียว ทำให้เห็นว่าขงจื๊อให้ความสำคัญกับการอาศัยร่วมกับผู้อื่น และสร้างสังคมสงบสุขบนความแตกต่างได้

2.4 หลุนอิว 14:45 จื๊อลู่ถามเกี่ยวกับวิญญูชน อาจารย์กล่าวว่า “เพาะบ่มตนเพื่อให้เป็นที่ดีเคารพ” จื๊อลู่กล่าวว่า “เพียงเท่านั้นหรือ” อาจารย์กล่าวว่า “เพาะบ่มตนเพื่อสันติสุขของผู้คน” จื๊อลู่กล่าวว่า “เพียงเท่านั้นหรือ” อาจารย์กล่าวว่า “บ่มเพาะตนเพื่อสันติสุขของปวงประชา การเพาะบ่มตนเพื่อสันติสุขของปวงประชาแม้แต่พระเจ้าเหยา และพระเจ้าซุ่น ก็ยังทรงปฏิบัติได้ไม่สมบูรณ์” (Satha-Anand, 2019, p. 510) ตัวบทนี้เป็นอีกตัวบทที่แสดงทัศนะของการประพฤติตนอย่างวิญญูชน ซึ่งต้องมีหัวใจหลัก คือเป็นคนดีมีคุณธรรม บ่มเพาะตนเพื่อสามารถเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมที่มีสันติสุขได้

3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be)

3.1 หลุนอิว 1:14 อาจารย์กล่าวว่า “วิญญูชนไม่เรียกร้องความอับหนาเมื่อกินดื่ม ไม่เรียกหาความสบายในการอยู่อาศัย ข้นแข็งการงาน รับผิดชอบการพูดจา ใกล้ชิดกับผู้มีเต๋า ปรับปรุงตน เช่นนี้เองเรียกว่าได้ว่าเป็นผู้รักการเรียนรู้” (Satha-Anand, 2019, p.

311) ตัวบทนี้แสดงถึงการเรียนรู้เพื่อชีวิตในมิติของการปฏิบัติตนเพื่อบรรลุเป้าหมายของการเป็นวิญญาณ การเป็นผู้ฟังระลึกถึงการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างมีเป้าหมาย

3.2 หลุนอี่ว 5:14 จื่อกังถามว่า “ซ่งเหวินจื่อได้รับการเรียกขานว่า เหวิน ด้วยเหตุผลอะไร” อาจารย์ตอบว่า “เขาเป็นคนขยันขันแข็งในการทำงานและรักการเรียนรู้ ไม่อายที่จะถามและเรียนรู้จากผู้น้อย ด้วยเหตุข้อนี้เขาได้รับการเรียกขานว่า เหวิน” (Satha-Anand, 2019, p. 358) คำว่า เหวิน แสดงความเป็นผู้มีปัญญา ฉะนั้นข้อความที่ซ่งจื่อตอบจื่อกังนั้น แสดงให้เห็นคุณค่าของการได้รับการยกย่องว่า เหวินจะต้องมีปัจจัยใดบ้าง นั้นก็แสดงถึงเป้าหมายของการเป็นคนดี คุณค่าของการประพฤติตนเพื่อให้ได้มาซึ่งการขานนามว่า เหวิน

3.3 หลุนอี่ว 7:19 อาจารย์กล่าวว่า “เราไม่ใช่คนมีความรู้แต่กำเนิด แต่เป็นคนรักอดีต และรู้จักแสวงหาจากอดีต” (Satha-Anand, 2019, p. 388) ตัวบทนี้บ่งบอกถึงการเรียนรู้เพื่อชีวิต อันหมายถึงเรียนรู้เพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้น อาจตีความได้ว่าซ่งจื่อสื่อสารว่า ไม่มีใครรู้มาตั้งแต่เกิด แต่หากอยากเป็นผู้รู้จักจึ้งรู้จักเรียนรู้ ข้อความว่า เป็นคนรักในอดีตและรู้จักแสวงหาจากอดีต อาจหมายถึงซ่งจื่อรู้จักตั้งคำถามเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยเอาสิ่งที่พลั้งพลาดหรือการกระทำที่ไม่สมบูรณ์ในอดีตมาเป็นโจทย์ในการหาคำตอบ เพื่อบรรลุเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นผู้มีความรู้

4. การเรียนรู้เพื่อตระหนักคิด (Learning to Realize) จากการศึกษาพบว่า ข้อความที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วแสดงทัศนคติของซ่งจื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อตระหนักคิดมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่า ซ่งจื่อให้ความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจแก่นแท้ของสิ่งนั้น

4.1 หลุนอี่ว 2:17 อาจารย์กล่าวว่า “โหยวเมื่อรู้สิ่งใดจงรู้ว่าตนรู้ เมื่อไม่รู้สิ่งใดจงรู้ว่าตนไม่รู้ นั่นแหละคือความรู้” (Satha-Anand, 2019, p. 321) ตัวบทนี้แสดงถึงการเรียนรู้ที่จะตระหนักคิด ให้รู้จักตนเอง และยอมรับในความเป็นจริงของตน

4.2 หลุนอี่ว 2:15 อาจารย์กล่าวว่า “เรียนรู้โดยไม่คิดจะสูญเปล่า คิดโดยไม่เรียนรู้จะเป็นอันตราย” (Satha-Anand, 2019, p. 321) ตัวบทนี้แสดงให้เห็นว่าการคิดวิเคราะห์ ตระหนักคิด ตระหนักรู้ เป็นเรื่องสำคัญ หากแต่คิดอย่างเดียวโดยไม่เปิดใจเรียนรู้ในสิ่งที่คิดก็จะได้ไม่ผลตามที่หวัง

4.3 หลุนอี่ว 5:8 อาจารย์ถามจื่อกังว่า “ระหว่างเจ้ากับหุย ใครเหนือกว่ากัน” จื่อกังตอบว่า “ศิษย์บังอาจเทียบกับหุยได้อย่างไร เมื่อหุยได้ฟังสิ่งหนึ่งเขารู้ถึงสิบ เมื่อศิษย์ได้ฟังสิ่งหนึ่ง ศิษย์รู้เพียงสอง” อาจารย์กล่าวว่า “เจ้าเทียบเขาไม่ได้ เรากับเจ้าเทียบเขาไม่ได้” (Satha-Anand, 2019, p. 356) ในตัวบทนี้ข้อความที่ว่า เขารู้ถึงสิบ เมื่อศิษย์ได้ฟังสิ่งหนึ่ง ศิษย์รู้เพียงสอง และซ่งจื่อแสดงความเห็นด้วยกับสิ่งที่จื่อกังพูด แสดงให้เห็นว่าซ่งจื่อสนับสนุนการตระหนักคิดวิเคราะห์ และเฝ้าหาความรู้เพิ่ม ไม่ควรรู้เพียงสิ่งเดียวหรือเพียงสิ่งที่ได้ฟังได้เห็น

4.4 หลุนอี่ว 5:12 อาจารย์กล่าวว่า “ไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นทำสิ่งใดต่อเรา จงอย่าทำสิ่งนั้นต่อผู้อื่น” (Satha-Anand, 2019, p. 502) ตัวบทนี้เป็นข้อความที่แสดงทัศนคติของซ่งจื่อในเรื่องการตระหนักคิดได้อย่างชัดเจน ซ่งจื่อพยายามสื่อสารว่า การกระทำใดที่เราไม่พึงใจ จงคิดวิเคราะห์ให้ถี่ถ้วน และจงอย่ากระทำสิ่งนั้นต่อผู้อื่น หากรู้จักตระหนักคิด ผู้คนจะรู้วิธีปฏิบัติตนต่อกัน และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

4.5 หลุนอี่ว 4:17 อาจารย์กล่าวว่า “เมื่อเห็นผู้มีปัญญา พึงคิดให้เทียบเคียงได้ เมื่อเห็นผู้ไร้ปัญญา พึงหันมามองตนเอง” (Satha-Anand, 2019, p. 346) ตัวบทนี้กล่าวถึงทัศนคติของการตระหนักรู้ตนเองอยู่เสมอ เพื่อสามารถพัฒนาตนเองได้จากแก่นแท้

4.6 หลุนอี่ว 14:25 อาจารย์กล่าวว่า “สมัยก่อนผู้ที่ศึกษาเรียนรู้เพื่อตน สมัยนี้ผู้ที่ศึกษาเรียนรู้เพื่อคน” (Satha-Anand, 2019, p. 502) ตัวบทนี้สามารถตีความได้ว่าการเรียนรู้เพื่อตนเองเป็นสิ่งหลักที่ผู้คนต่างก็ทำกัน แต่หากเป็นผู้ที่ถูกพัฒนาให้รู้จักตระหนักคิดมากขึ้น จะคำนึงถึงการเรียนรู้เพื่อผู้อื่นด้วย

4.7 หลุนอี่ว 15:27 อาจารย์กล่าวว่า “เมื่อมวลชนเกลียดจำเป็นต้องตรวจสอบ เมื่อมวลชนรักก็จำเป็นต้องตรวจสอบ” (Satha-Anand, 2019, p. 524) ตัวบทนี้เป็นอีกตัวบทที่แสดงทัศนคติการเรียนรู้เพื่อตระหนักคิดได้อย่างชัดเจน สามารถตีความได้ว่า ขงจื๊อพยายามสื่อสารให้รู้จักคิดวิเคราะห์ตนเองอยู่เสมอ แม้มีคนรักก็ต้องวิเคราะห์ว่าทำไมจึงรัก เมื่อคนเกลียดก็ต้องรู้จักวิเคราะห์ว่าทำไมคนเกลียด หากทำได้เช่นนั้น เราจะเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างไม่สิ้นสุด

4.8 หลุนอี่ว 15:29 อาจารย์กล่าวว่า “มีข้อบกพร่องแล้วไม่แก้ไข นี่แหละคือข้อบกพร่อง” (Satha-Anand, 2019, p. 524) ตัวบทนี้แสดงให้เห็นว่า หากไม่รู้จักระหนักคิดทบทวนถึงสิ่งที่ผิดพลาด สิ่งนั้นก็จะยังคงเป็นข้อผิดพลาดต่อไป ในทางกลับกัน หากเราตระหนักคิดทบทวนตนเอง รู้จักปรับปรุงแก้ไข สิ่งที่ยกพร่องนั้นจะถูกเรียกว่าการพัฒนา

4.9 หลุนอี่ว 7:22 อาจารย์กล่าวว่า “ในที่ที่มีคนเดินอยู่สามคน แม้ว่ามิครุของเราอยู่ในจำนวนนั้น เลือกข้อดีแล้วทำตาม แยกแยะข้อเสียแล้วแก้ไข” (Satha-Anand, 2019, p. 389) ตัวบทนี้สามารถตีความได้ว่าขงจื๊อสอนให้เรารู้จักคิดวิเคราะห์และแยกแยะ ข้อความที่กล่าวว่า แม้ว่ามิครุของเราอยู่ในจำนวนนั้น แสดงให้เห็นว่าการกระทำที่ประพฤติดีของผู้อื่นสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เรา จึงควรเรียนรู้ที่จะยกกระทำสิ่งนั้น และในการกระทำที่ไม่ดีเราก็ควรเรียนรู้ที่จะแยกแยะ วิเคราะห์ และไม่ประพฤติดีตาม

4.10 หลุนอี่ว 7:27 อาจารย์กล่าวว่า “อาจจะมีคนที่ทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่รู้เราไม่ใช่เช่นนั้น ฟังมามากแล้วเลือกแยกแยะสิ่งที่ดี แล้วทำตามนั้น เห็นมามากแล้วจดจำไว้ นี่คือการรู้ระดับรอง” (Satha-Anand,

2019, p. 391) ตัวบทนี้แสดงให้เห็นว่าการรู้จักตระหนักคิด แยกแยะสิ่งดีหรือไม่ดีจากประสบการณ์ของตนเองหรือผู้อื่นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ อาจจะมีคนที่ทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่รู้เราไม่ใช่เช่นนั้น ข้อความนี้สามารถตีความได้ว่า ขงจื๊อมีสติพึงคิดวิเคราะห์ก่อนกระทำการใดเสมอ

5. การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner)

5.1 หลุนอี่ว 1:1 อาจารย์กล่าวว่า “รู้เรียนอยู่เป็นนิจ มิน่ายินดีดอกหรือ” (Satha-Anand, 2019, p. 306) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตพึงต้องมีความยินดีที่จะเรียนรู้ พึงรื่นรมย์ในการเรียนรู้อย่างไม่เบื่อหน่าย ต้องหมั่นเรียนรู้อยู่เสมอ ตัวบทนี้จึงแสดงถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างชัดเจน

5.2 หลุนอี่ว 8:17 อาจารย์กล่าวว่า “เรียนรู้ตั้งว่าจะเรียนไม่ทัน กังวลไว้ว่าความรู้จะหายไป” (Satha-Anand, 2019, p. 405)

เรียนแล้วเรียนซ้ำ ทบทวนซ้ำ ๆ เพื่อไม่ให้ความรู้หายไป ตัวบทนี้ก็แสดงถึงคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างชัดเจนอีกตัวบทหนึ่ง เรียนรู้ตั้งว่าจะเรียนไม่ทัน อาจตีความได้ว่าหมายถึง การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ กังวลไว้ว่าความรู้จะหายไป อาจตีความได้ว่าหมายถึงการทบทวนความรู้เก่า ฉะนั้นการทำสองสิ่งนี้ควบคู่กันอย่างต่อเนื่อง ก็จะเกิดคุณลักษณะของการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างแน่นอน

จากผลการวิจัยในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบความแตกต่างของคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว โดยสามารถสรุปได้ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่

คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในศตวรรษที่ 21	คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อ ที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่
1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know)	1. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do)
2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do)	2. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together)
3. การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning To Live Together)	3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be)
4. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be)	4. การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ (Learning to Realize)
	5. การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner)

จากตารางพบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้เพื่อชีวิต คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จากผลการวิจัยที่กล่าวในข้างต้นผู้วิจัยพบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ตรงกับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่ทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ผลการวิจัยในส่วนนี้สะท้อนถึงแก่นสำคัญของคุณลักษณะที่พึงมีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะปรากฏในคัมภีร์สำคัญตั้งแต่สมัยขงจื๊อจนถึงปัจจุบันคุณลักษณะเหล่านี้ยังถูกให้ความสำคัญและเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงในเวทีสากล

จากผลการวิจัยพบความแตกต่างของสองแนวคิดคือ คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่ ปรากฏแนวคิดการเรียนรู้

เพื่อรู้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ และพัฒนาความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้สู่การลงมือปฏิบัติ อยู่ร่วมกับผู้อื่น สร้างคุณค่าให้ชีวิตของตน รู้จักตระหนักรู้ และตระหนักถึงการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งพบว่าการเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ เป็นคุณลักษณะการเรียนรู้ที่ขงจื๊อให้ความสำคัญมากที่สุด โดยมีตัวบทที่ปรากฏถึงคุณลักษณะประการนี้ถึง 10 ตัวบท

การเปรียบเทียบคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 กับคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอวี่ทำให้ผู้วิจัยค้นพบแก่นสาระสำคัญในการสร้างคุณลักษณะที่พึงมีในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะเป็พื้นฐานแนวคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในคัมภีร์หลุนอวี่มีข้อความคำสอนที่ปรากฏถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊ออย่างชัดเจนทั้งหมด 23 ตัวบท เมื่อนำตัวบทมาจำแนกตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีความแตกต่างกัน ดังนี้ คุณลักษณะของการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสี่เสาหลักทางการศึกษา (The International Commission on Education for the Twenty-first Century, 2008) ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) 3) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) และ 4) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) ซึ่งในส่วนของคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) 2) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) 3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) 4) การเรียนรู้เพื่อตระหนักคิด (Learning to Realize) และ 5) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) และยังพบว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว เน้นไปที่การเรียนรู้เพื่อตระหนักคิด โดยพบตัวบทที่แสดงถึงคุณลักษณะดังกล่าว 10 ตัวบท

อย่างไรก็ตามคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วสอดคล้องกับ Liqiong (2019) ที่กล่าวว่า ขงจื๊อมีจุดประสงค์ในการเรียนรู้ เพื่อปรับพฤติกรรมมนุษย์ และเปลี่ยนแปลงสังคมที่วุ่นวาย ขงจื๊อใช้การเรียนรู้เป็นตัวกลางในการสร้างวิญญูชน และสร้างข้าราชการที่ดีเพื่อเข้าไปทำงานเพื่อสังคมและบ้านเมือง เช่นเดียวกับ Phramaha Somchai Mahaviro (Hiamhuek) (2014) ที่กล่าวว่าขงจื๊อมุ่งเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยขงจื๊อใช้วิธีการเรียนรู้ 2 วิธีหลัก ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ความคิด หรือเหตุผล และการเรียนรู้โดยกล้ายอมรับความจริง โดยการสร้างคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว อาจต้องอาศัยการเรียนรู้ดังที่ Wang (2020) ได้กล่าวถึงในการศึกษาการนำแนวคิดด้านการเรียนรู้ที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้คุณธรรมนำใจ (德育为先) ให้การศึกษาอย่างเสมอภาคไม่แบ่งแยกชนชั้น (有教无类)

สอนตามความสามารถของผู้เรียน (因材施教) และการชี้แนะ กระตุ้น และเสริมแรงผู้เรียน (启发式教学) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Promsorn (2021) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุกในปรัชญาของขงจื๊อจากคัมภีร์หลุนอี่ว ที่พบว่า ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุกในปรัชญาของขงจื๊อ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) แนวคิดการศึกษาเชิงรุกในปรัชญาของขงจื๊อ ได้แก่ การศึกษาไม่แบ่งชนชั้น สอนตามความสามารถ ผู้เรียน เรียนเพื่อรับราชการ และคุณธรรมนำก่อนอื่นใด 2) กลยุทธ์การสอนเชิงรุกในปรัชญาของขงจื๊อ ได้แก่ การกระตุ้น ชี้แนะและเสริมแรง การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การถกเถียงและวิวาทะเชิงปรัชญา การให้ศึกษาบทกวีและดนตรีอยู่เสมอ และการเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ลักษณะการเป็นผู้เรียนเชิงรุก ได้แก่ เป็นผู้รักการเรียนรู้ เรียนต้องรู้จักคิด เรียนย่อมดีกว่าคิดเอง เรียนแล้วต้องทบทวน และเรียนแล้วพัฒนาตนเอง ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานตนเองและผู้อื่นจนเกิดเป็นการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตได้

นอกจากที่อภิปรายในข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าสามารถนำคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว มาปรับใช้กับแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ Chaiya (2019) ได้ให้แนวทางไว้ คือ 1) การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเริ่มที่ตัวเอง 2) ส่งเสริมสถาบันครอบครัว 3) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถพัฒนาโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น เรียนรู้การคิดวิเคราะห์ และตีความจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพทั้งตัวบุคคล ครอบครัว และสถาบันการศึกษา อย่างที่ Phramaha Taywin Chinabut (2021) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องเน้นที่การเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ สร้างแรงจูงใจให้เยาวชน หรือนักศึกษารักการหาความรู้

ด้วยตนเอง สร้างนักศึกษาให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ที่สำคัญคือทำให้นักศึกษาตระหนักรู้ถึงความจำเป็นและความสำคัญของสิ่งที่ต้องเรียนรู้ว่าความรู้เหล่านั้นสอดคล้องกับงานและเหมาะสมกับอาชีพที่ตนสนใจ

สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในคัมภีร์หลุนอี่วมีข้อความคำสอนที่ปรากฏถึงคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊ออย่างชัดเจนทั้งหมด 23 ตัวบท เมื่อนำตัวบทมาจำแนกตามกรอบแนวคิดคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว มีคุณลักษณะการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เป็นรากฐานแนวคิด ยังพบอีกว่า จากตัวบทที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วสามารถจำแนกคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อออกเป็น 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) 2) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) 3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) 4) การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ (Learning to Realize) และ 5) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) ซึ่งแตกต่างจากกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในข้างต้น ทั้งนี้ ตัวบทที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่วที่จำแนกทั้ง 5 คุณลักษณะนั้นประกอบด้วยจำนวนตัวบท ดังนี้ 1) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) ปรากฏทั้งหมด 4 ตัวบท 2) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) ปรากฏทั้งหมด 4 ตัวบท 3) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) ปรากฏทั้งหมด 3 ตัวบท 4) การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ (Learning to Realize) ปรากฏทั้งหมด 10 ตัวบท และ 5) การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) ปรากฏทั้งหมด 2 ตัวบท

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว แตกต่างกับคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 ใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) คุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 แบ่งออกเป็น 4 คุณลักษณะ (การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และ การเรียนรู้เพื่อชีวิต) แต่คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว แบ่งออกเป็น 5 คุณลักษณะ (การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ และการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต) ประเด็นถัดมา คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว มีคุณลักษณะที่ไม่เหมือนกับคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อตระหนักรู้ และการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการศึกษาข้างต้นทำให้พบแก่นสาระสำคัญในการสร้างคุณลักษณะที่พึงมีในการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถนำมาพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ทั้งสี่เสาหลักทางการศึกษาที่เป็นคุณลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของขงจื๊อที่ปรากฏในคัมภีร์หลุนอี่ว ต่างมีเป้าหมายในการสร้างคนให้พึงตระหนักต่อการเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด เรียนรู้ที่จะปฏิบัติ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลาย รู้จักปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ตระหนักรู้ ทบทวน วิเคราะห์ และแยกแยะ เพื่อสามารถเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าและยั่งยืน

References

- Chaiya, S. (2019). The Developing lifelong learning skills of students in the 21st century. *Journal of Education*, 20(1), 168-180. [in Thai]
- Funchian, N. (2018). *What are the characteristics of the 21st century teachers must have*. Trueplookpanya. <https://shorturl.at/nyGP8> [in Thai]
- Li, Z. (2004). *Reading the analects today* (3rd ed.). Longchang Weiye Printing Limited Company Press. [in Chinese]
- Liqiong, Z. (2019). Confucius's educational thought and its significance in the analects. *Yangtze River Series*, 66, 66-67. [in Chinese]
- Mackenzie, N. I., Eraut, M., & Jones, H. C. (1970). *Teaching and learning: An introduction to new methods and resources in higher education*. The Unesco Press, 7 Place de Fontenoy, and the International Association of Universities.
- Natchamnong, T., & Limpanusorn, P. (2008). *Confucian Dharma: Teaching people to be people*. Baiboau Books Publishing. [in Thai]
- Office of the National Education Commission. (2002). *National education act B.E. 2542 (1999) and amendment second national education act B.E. 2545 (2002)*. The Prime Minister's Office. [in Thai]
- Phramaha Somchai Mahaviro (Hiamhuek). (2014). *Educationl philosophy of confucius: An analytical study* [Master's thesis]. Mahamakut Buddhist University. [in Thai]
- Phramaha Taywin Chinabut. (2021). A lifelong learning society in higher education institutions. *Journal of MCU Buddhasothorn Review*, 1(2), 125-133. [in Thai]
- Promsorn, P. (2021). *A study of active learning in Confucian philosophy from the analects of confucius*. In *The National Academic Conference Report on Chinese Studies at Thammasat University No. 6* (pp. 17-42). Institute of East Asian Studies, Thammasat University. https://bclt-tu.in.th/web/educator_homepage.aspx [in Thai]
- Satha-Anand, S. (2019). *The analects of confucius*. Openbooks Publishing. [in Thai]
- Suppanakorn, P. (2011). *Chinese philosophy*. Ramkhamhaeng University Press. [in Thai]
- The International Commission on Education for the Twenty-first Century. (2008). *Learning: The treasure within* (2nd ed.). Office of the National Education Commission. [in Thai]
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2017). *Reforming the concept of lifelong learning: Successful practices in Southeast Asia*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366290> [in Thai]
- Wang, X. (2020). Educational thoughts in "the analects" and its enlightenment on classroom teaching reform. *Literary and Educational Materials*, (22), 162-220. [in Chinese]
- Yuvabadhana Foundation. (2022). *Lifelong learning*. <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/ทักษะ-การเรียนรู้-learning/> [in Thai]

Name and Surname: Benjamaporn Ruechai

Highest Education: Master Degree in Teaching Chinese for Speaker of Languages, Southwest University, International Collage, Chongqing, China

Affiliation: General Education, Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: Chinese Language and Chinese Philosophy

Name and Surname: Watcharabhorn Charoensa-ard

Highest Education: Master of Arts In Teaching Chinese as a Foreign language, Central China Normal University, Hubei, Wuhan, China

Affiliation: General Education, Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: Chinese Language and Chinese Education

Name and Surname: Natthana Koeysomboon

Highest Education: Master Degree in Linguistics and applied Linguistics, Hangzhou Normal University, Zhejiang, China

Affiliation: General Education, Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: Chinese Language and Chinese Education